

ערכין ה

משה שווערד

1. ספר יד בנימין

דף חי' בגמ' מנין לאומר רגלה של זו עולה
שכולה עולה וכו'. עי' מה
שהצאנו בחידושנו למורה י"א ע"ב (בגמ'
ד"ה ר"י ור"ש) וכן בחידושנו לזכאים י"ב.
בשם ס' "ישועות מלכו" או"ח סי' י"ח להגאון
ר"י מקוטנא ז"ל דהדין של פשטה קדושה
בכולה נאמר אך ורק בקרבנות הצאים בנדר
ונדבה כגון עולה או שלמים אבל לא בחטאת
ואשם והיינו דלא אשכחן בכל הש"ס רק רגלה
של זו עולה, ועיי"ש מה שהארכנו בזה.

2. ספר מקדש דוד - קדשים - קונטרס מעניני קדשים סימן ב [ג]

ונראה לומר דאפילו למ"ד דאמרינן פשטה קדושה בכולה ובאבר שהנשמה תלויה בו דלכ"ע אמרינן
פשטה וקריבה לגבי מזבח הוא רק בעולה אבל בחטאת כיון דבעינן הפרשה לשם חטאת ולאותו החטא כיון
שהוא הפריש רק חציה וחציה השני נתפשטה מאליה א"כ ליכא בה הפרשה על החטא וא"א להתכפר בהחצי
השני ומש"ה תמות, והנה לפ"ז במקדיש אבר לחטאת הוי איפכא אי בעלמא אמרינן פשטה קדושה בכולה בחטאת
אינו ראוי להתכפר בו כלל דבמה שנתפשט ליכא הפרשה לחטאו אבל אי בעלמא לא אמרינן פשטה בחטאת יכול
להקדיש אח"כ השאר ולהקריבה אך אפשר כיון שאם תתפשט יהיה זה גורם שלא תהא ראויה להקרבה באופן
זה לא אמרינן התפשטות ולכ"ע בחטאת אין הקדושה מתפשטת יותר ע"מ שהקדיש ולפ"ז ה"נ במקדיש אבר
או חציה לאשם דלא אמרינן ביה פשטה כיון דבעינן הפרשה לשם חטא ובדבר שבא לכפרה כגון חטאת
ואשם כיון דאינו בא בנדר ונדבה לא אמרינן פשטה דמה שנתפשט לא עדיף מנדר ונדבה [והנה להרמב"ם
ז"ל דחציה חטאת וחציה עולה תמות משום האי חציה חטאת דא"א להתכפר בה ולא בבת רעה היא ואף דדין
מיתה הוא רק על חציה של חטאת ועל השאר ליכא דין מיתה מ"מ אמרינן דמתה ויש לחקור במקדיש רק אבר
אחד לחטאת כיון דאינו ראוי להקריב אי אמרינן ג"כ דבשביל אותו אבר יהיה דין מיתה על כל הבהמה]

3. ספר עבודה ברורה

יכול תצא לחולין. פירש רש"י (חולין סט: ד"ה יכול) דהיינו
ע"י פדיון. אמנם הגר"ז (מוכא בשיעורי הגרמ"ד) פירש,
דס"ד דלא שייך קדושה על אבר אחד, ובע"כ דהדין הוא או
דכולה קדושה אגב הרגל, או דכולה חולין, והביריתא פריך מב'
הצדדים, - תחילה מפרש אמאי לא קדשה כולה, ואח"כ מפרש
אמאי אינה כולה חולין.

4. ספר עבודה ברורה

יכול תצא לחולין ת"ל יהיה בהוייתה תהא, הא כיצד תמכר לצרכי עולות ודמיה חולין חוץ מדמי אותו האבר שבה. וכתב רש"י (בד"ה חוץ מדמי האבר), שהרגל שהוקדשה לעולה כיון דנחתא בה קדושת הגוף, אם מכרה אינה מכורה שהרי עולתו היא, וכיון דלא נפקא לחולין דתמימה היא אין קדושה חלה על המעוות, עכ"ל. ומבואר דס"ל שאין קדושה חלה על דמי האבר אכן רבינו גרשום פליג, וס"ל שחלה קדושה על דמי האבר, וז"ל: חוץ מדמי אותו האבר שבה. שדמיו יהיו קדש, עכ"ל.

וקשה, איך חילל קדושה על דמי אותו אבר, הא קי"ל דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום, ולא חלה מכירת האבר, ואיך נתפסה קדושה בדמיו. ותירץ הגר"י (בסנטסיל) על פי דברי הגר"ת, שביאר דהא דאמרינן דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום, הוא משום דאי אפשר למכור את כפרת הקרבן, ואף לאחר המכירה המוכר נשאר המתכפר, אבל לו יזויר שהמכירה תועיל שיהא הלוקח מתכפר, שפיר מהניא המכירה. ועפ"י מצאנו הגר"י דהכא כיון דהמקדיש הראשון הקדיש רק את רגלה, א"כ אין לו שם מתכפר (דלא שייך כפרה ברגל בלבד), והלוקח שמקדיש את כל הבהמה נעשה המתכפר אף ברגל, וממילא אין מניעה שתחול מכירת הרגל, וכיון שהמכירה חלה גם על הרגל שפיר כתב רבינו גרשום שחלה קדושה בדמי האבר, דכיון שחלה המכירה נתפסו דמיו בקדושה.

5. ספר יד בנימין

שם בגמ', אבל דבר שהנשמה תלויה בו קדשה כולה. מה שכולם מודים בדבר שהנשמה תלויה דפשטה קדושה ככולה נסתפק בשטמ"ק לתמורה י"א ע"ז אות ה' אם הוא מקרא (היינו מקרא הנ"ל דכל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש), או מסבא, פי' דכיון שהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו הו"ל כאילו הקדיש כולו וכמש"כ הריטב"א ז"ל בלשוננו בחידושיו לפ"ק דקידושין דף ז' ע"ז (ד"ה מי דמי), ועי' מה שהבאנו בחידושנו לתמורה דף י' ע"ז בגמ' ד"ה באבר שהנשמה תלויה בו.

• ספר עבודה ברורה

אבל דבר שהנשמה תלויה בו קדשה כולה. כתב הריטב"א (קידושין ז: ד"ה מי דמי) דסברא הוא, דכיון דהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו, הו"ל כאילו הקדיש כולו, (וכן כתב הלחם משנה פט"ו מהלכות מעשה הקרבנות ה"ב, ופ"ה מהלכות ערכין הי"ד, והפני יהושע קידושין ז.). וגם מדברי רבינו גרשום בסוגיין (בד"ה הא בקדושת הגוף) מבואר שזה רק סברא, אלא שכתב סברא אחרת, יעוין בדבריו וכדלהלן.

6. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ערכין דף ה עמוד א

ואפילו למ"ד וכו'. מה דפשוט לגמ' בדבר שהנשמה תלויה בו מודו כו"ע דפשטה, היינו עפי"מ שנתבאר לעיל, דמצד הסברא החיצונה אין קדושה לחצאין, ומצד הסברא כל שאין קדושה לחצאין הדין הוא דקדשה כולה, וזה יסוד דין פשטה. ולכך אף אחר שגילתה תורה בגזה"כ דשייך קדושה לחצאין, כיון דחידוש הוא, אין לך בו אלא חידושו ואין לך להעמידו אלא בהפשוט יותר היינו באבר שאין הנשמה תלויה בו. אבל במקדיש אבר שהנשמה תלויה בו לא דיבר הכתוב והרי דינו כמו הסברא החיצונה שאין קדושה לחצאין, ולכך פשטה.

7. דף על הדף מסכת ערכין דף ה עמוד א

בגמ': אבל אבר שהנשמה תלויה בו קדשה כולה. באמרי אמת לכ"ק אדמו"ר מגור זצ"ל על שבועות (תרצ"ט) איתא: האומר רגלה של זו עולה כולה עולה, שפשטה קדושה בכולה, ובאבר שהנשמה תלויה בו כו"ע מודי שכולה עולה, דפשטה קדושה בכולה, אבר שהנשמה תלויה בו, היינו שהאדם עושה בחשק גדול ובכל החיות שבו עד כדי מסירות נפש, או פשטה קדושה בכולה עכד"ק.

8. ספר יד בנימין

מלשון רש"י ד"ה הא דאקדיש חד אבר דהמיגו קמא הוא מיגו דקדיש חד אבר קדשה כולה כבר תקנו בשטמ"ק אות י', וכן הכריע בלח"מ פ"ה מהל' ערכין הלי"ד מסוגיין, ומשום דאי מיגו קמא היינו מיגו דחייל קדושת דמים בחד אבר חייל נמי קדושת דמים בכולה והרי חד מיגו ודאי אמרי' א"כ אמאי אס הקדיש ראש פרה אין להקדש אלא ראשה בלבד אע"כ דמיגו קמא היינו מיגו דחייל קדושת דמים בחד אבר חייל נמי קדושה"ג באותו אבר, וכ'

שם בגמ', חד אבר נמי איבעויי איבעיא לן דבעי רבה הקדיש אבר לדמיו מהו. פי' מי אמרי' תרי מיגו היינו מיגו דקדיש חד אבר לדמי קדיש נמי לגופי', ומיגו דקדיש חד אבר לגופי' קדשה כולה, כן מבואר מלשון רש"י ד"ה הקדיש אבר, דהמיגו קמא הוא מיגו דנחת לי קדושת דמים בחד אבר נחת לי קדושה"ג בהאי אבר, ומה שמבואר

9. ספר יד בנימין

שם בגמ', לא קשיא הא בקדושה"ג כו'. פי' רגמ"ה ז"ל דבקדושה"ג אמרי' פשטה משום דא"א לשחוט הראש לשם עולה והגוף לשם חולין דהא אין שוחטין חולין בעורה, ועי' מה שהבאנו בזה בחידושנו לחמורה י"א ע"ז בגמ' ד"ה הקדיש אבר.

10. תוספות מסכת ערכין דף ה עמוד א ד"ה דבעי רבה

דבעי רבה דמי ראשי לגבי מזבח כו' תיקו - היינו מקמי דלשמעין מתני' דלעיל כדמסקינן.

• ספר עבודה ברורה

תיקו. כתבו התוס' (ד"ה דבעי) דהיינו קודם שרבה ידע מהברייתא, אבל לאחר שידע מהברייתא דבאומר "ראש עבד זה הקדש" שהוא והקדש שותפין בו, ובאומר "ראש פרה זו הקדש" אין להקדש אלא ראשה, שפיר ידעין דבקדשי מזבח לא אמרינן דנידון בכבודו, וה"ה ב"דמי ראשי לגבי מזבח" אינו נידון בכבודו.

• ספר יד בנימין

בתור"ה דבעי רבה דמי ראשי לגבי מזבח כו' תיקו, היינו מקמי דשמעי' מתני' דלעיל כדמסקי' עכ"ל. ר"ל דאף דאמרי' כאן "תיקו" מ"מ לפי המסקנא לעיל איפשיטא שפיר האי צעיין מהברייתא דאין נידון בכבודו.

11. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ערכין דף ה עמוד א

ר"מ סבר אין אדם מוציא דבריו לבטלה. בפשיטות הביאור הוא שאין מוציא דבריו לבטלה היינו באופן שלא יפעל דיבורו כלום. אכן בגיטין ל"ט. איתא המקדיש עבדו עושה ואוכל שלא הקדיש אלא דמיו, ומוקי לה כר"מ [אבל לרבנן יוצא לחירות דליהוי עם קדוש קאמר], והתם הרי אי"ז לבטלה גמורה, שהרי ניתן לפרש דבריו דליהוי עם קדוש קאמר. ולכך פירש"י שם אין אדם מוציא דבריו "להקדש" לבטלה, והיינו דכל שמזכיר לשון "הקדש" וודאי נתכוין להקדש ממש.

12. ספר עבודה ברורה

אדם מוציא דבריו לבטלה. ע' במשניות הרדב"ז (ח"ג סימן תי"ג) שביאר הטעם מדוע רק נגדרים אמרינן "אדם מוציא דבריו לבטלה", יעו"ש. ומשמע מדבריו דסובר בכל התורה כולה שפיר אמרינן דאין אדם מוציא דבריו לבטלה.

ותמה על זה בשדי חמד (ח"א מערכת אלף סימן ט'), דהא פליגי רבי מאיר וחכמים בזה, וקי"ל כחכמים דאדם מוציא דבריו לבטלה. ונשאר בקושיא.

ותירץ בארץ נבי (עמוד קמ"ט), דדעת הרדב"ז דצין רבי מאיר וצין חכמים סוברים דאדם יודע שאין ערך לפחות מנן חדש וגמר ואמר לשם דמים, ופליגי בהא, דבכל עניני הפלאה הרי צעינן "לנטא בשפחים" וצגמר בלצו לחוד לא קגי, ואפילו היכא דאיכא אומדנא דמוכח, אמנם הכא שאני כיון שהוציא

בשפתיו ואמר "ערכו עלי", ומכאן אומדנא דמוכח ידעין שנתכוון לומר "דמיו עלי", סובר ר"מ דסגי צוה לענין שיהא נחשב שהוציא בשפתיו, ואמירתו "ערכו עלי" נידון כאילו אמר "דמיו עלי", ואילו חכמים סוברים דלא חשיב כדבור, וגשאר נדרו כגמר בלבו לבד, שאינו חל עד שיוציא בשפתיו ממש, אבל גשאר כל התורה כולה חוץ מעניני נדרים והפלאה, לכו"ע אין אדם מוציא דבריו לבטלה.

13. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ערכין דף ה עמוד א

יודע שאין ערכין לפחות מבין חודש וגמר ואמר לשם דמים. המהרי"ט אלגזי (פ"ח דבכורות ס"ק ע"ו) מקשה דהרי שפיר אפשר להעמיד דבריו לענין "דמים" ולומר שנתכוין להתחייב היום כפי מה שיהיה ערכו לכשיהיה בן חודש [וכמו בפודה בנו תוך ל' יום] דעדיף טפי להעמיד דבריו "בערכין" לאחר זמן, מלשנות דבריו לומר שנתכוין "לדמים", עיין שם.

ונראה לתרץ דמשנתינו לא איירי באומר על תינוק מסויים, אלא איירי באומר "ערך פחות מבין חודש עלי", ובכה"ג ל"ש לומר שנתכוין על אחר שיהיה בן חודש. [אכן בשמ"ק בכתובות הנ"ל מבואר דר"מ דיבר גם באומר ערך תינוק "זה" עלי, עיין שם].

14. ספר עבודה ברורה

ערך כלי עלי נותן דמים כר"מ. דבערכין נאמר (ויקרא כז:ב) "בערך נפשות", ודוקא נפש יש לה ערך ולא כלים, וכיון דאין ערכין לכלים, אומדין את דעתו שהתכוון לדמים.

=====

15. ספר עבודה ברורה

אמר רב אשי והוא דאמר עלי אבל אמר הרי זו לא. כתב בהפלאה שבערכין, דאע"ג דגבי ערך כלי משנינן דיבורו דכוונתו לדמי, מ"מ להוסיף על דבריו מה שלא אמר, אפילו לר"מ לא אמרינן (כמ"ש התוס' כתובות דף ע: ד"ה אלא), והלכך כשהקדיש בהמת חברו באומרו "הרי בהמה זו עולה", לא אמר כלום, ואיננו יכולים לשנות דבורו מכלום לחיוב דמים.

16. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ערכין דף ה עמוד ב

רש"י במשנה. נותן ערכו כפי שנים של עכו"ם. יש שרוצים לדקדק בדברי רש"י שסובר כשיטת המקנה דבב"נ [וכן בישראל קודם מ"ת] הלילה הולך אחר היום שלפניו, ונמצא דיש חילוק בין שנת העכו"ם לשנת ישראל, ועל כן דקדק רש"י וכתב "כפי שנים של עכו"ם", אכן בפשיטות וודאי אין הכרח שרש"י כיוון לזה.

עובד כוכבים רבי מאיר אומר נערך. רש"י פירש: נותן ערכו כפי שניו של העובד כוכבים. וכתב במעשה חושב, וז"ל: דכיון דבעובד כוכבים הלילה הולך אחר היום, א"כ כשנחשוב כן גם לדין ערכין, יהא חלוק מישראל כשנולדו ברגע אחד בין ביום בין בלילה, דלישראל נגמרים השלשים יום ומתחיל יום ל"א בתחילת הלילה, ולעובד כוכבים בתחילת היום. ואולי י"ל דאע"ג דלדין עובד כוכבים ששבת חייב מיתה, כתב המקנה (קידושין לו: בתור"ה ממחרת הפסח) דבעינן שישובות יום ולילה אחריו דזהו לגביה יום תמים, זה אינו אלא לדבר שאינו נוהג אלא בעובד כוכבים ולא בישראל, אבל בנידון דידן ד"בני ישראל" כתיב ואיתרבי עובד כוכבים מ"איש" שיהא נערך בישראל, לכולה מילתא הוי דינו כישראל - גם לענין הזמן, דאמרינן ביה שהיום הולך אחר הלילה.

רבי יהודה אומר מעריך. כתב המשנה למלך (פ"י מהלכות מלכים ה"ו, ד"ה ודע שמה), דמה שנחלקו ר"מ ור"י אם העכו"ם מעריך, אין זה לענין אם יש לחייב את העכו"ם לקיים דבריו משום "לא יחל", דאין זה שייך בעכו"ם שיעצור על "לא יחל", אלא דלר' יהודה דעכו"ם מעריך, הכוונה בזה דאם הפריש הערך חלה קדושה על הערך ויש בו מעילה, ולר' מאיר דאינו מעריך אין דבריו כלום ואם הפריש הערך לא חלה עליו קדושה. והציא ראיה לדבריו מהתוס' צמיר (דף סא: ד"ה הניחא) שכתבו להדיא דעכו"ם אינו עובר ב"לא יחל", אולם מדברי התוס' צע"ז (דף ה: ד"ה מנין) משמע לכאורה לא כן. וכתב האבני מלואים (סימן א' סק"צ) דמה שכתב דאליבא דר' מאיר אם הפריש הערך לא חל עליו קדושה, אין זה מבורר, דודאי אפילו לא העריך כלל והפריש ממונו לשמים חלה קדושה עליו, ואם העריך קודם לכן לא יתכן דמיגרע גרע משום כך. ומה שכתב המשנה למלך דאין העכו"ם מחויב לקיים דברו, משום דאינו עובר על "לא יחל", זה אינו, דודאי צניי נח ליכא משום "לא יחל", אלא דאמירה לגבוה הוא קצין גמור כמו מסירה להדיוט, ואם נדר להציא קרבן הו"ל חוב גמור,

וה"ה בערכין, עכ"ד. ובהלכות יעקב (ע"ז סימן ב') ביאר אה דבריו, דכיון דמדין אמירה לגבוה הו"ל חוב, מחויב הגוי לשלם, שהרי בני נח נטוו על הדינים, עככ"ד.

ובתורת זרעים (פאה פ"ה מ"א) כתב, דנדרים הקדש הנדר גופא הוא המחייב, והו דילפינן מ"איש" "איש" דעכו"ם בכלל נדרים, ומחמת כן מחויבים לקיים נדרם, וכן גבי ערכין דילפינן מקרא דעכו"ם מעריך, מהך קרא גופא ידעין דמחויבים ליתן כסף ערכם, יעו"ש.

וע' בעולת שלמה שכתב, די"ל דהגוי מחויב במנות עשה של "מואל שפתיך תשמור", כדכתבו התוס' (ע"ז ה: ד"ה מנין) דעכו"ם נודרים נדרות ומחויבים בקום ועשה לקיים נדרם, וכוונתם להעשה של "מואל שפתיך תשמור", וא"כ ה"ה בערכין מחויבים מכח מלות עשה זו. וראה עבודה ברורה (ע"ז, שם).

18. ספר עבודה ברורה

בענין נדרת עכו"ם לבדק הבית ולמזבח

אמר רבא וכו' הלכתיה דרבי מאיר מסתברא דכתיב לא לכם ולנו. בחדושי הגרי"ז (לעיל ה. ד"ה צעי רצה) כתב, די"ש לפרש דברי רבא בשתי דרכים. א) י"ל דהא דס"ל לרבא דעכו"ם אינו מעריך, והו רק משום הך קרא ד"לא לכם ולנו לננות", דכיון דערכין אזלי לבדק הבית לכן עכו"ם אינו מעריך דאין לו שייכות לבדק הבית, ולפי זה נמצא דרבא ס"ל כהלכתיה דרבי מאיר אצל לא מטעמיה, דהא רבי מאיר דריש מקרא ד"בני ישראל" דעכו"ם אינו מעריך, אצל רבא ס"ל טעם בפני עצמו משום דכתיב "לא לכם ולנו". ב) י"ל דהא דאמר רבא קרא ד"לא לכם ולנו", אין זה סבה בפני עצמה ללמוד מזה דעכו"ם אינו מעריך, אלא זהו רק גילוי מילתא דלכן מסתברא טפי למעט עכו"ם מקרא ד"בני ישראל" שאינו מעריך.

ונפקא מינא צוה לעכו"ם שנדר נדר ערכין למזבח, דמבואר בגמ' (עמוד א') דאע"פ דסתם ערכין לבדק הבית, מ"מ אם נדר להדיא למזבח דינו שמיא קרבן למזבח דמי ערכו, ואם נפרש טעמיה דרבא רק משום הא ד"לא לכם ולנו", והו טעם רק לענין ערכין לבדק הבית, שהרי הך קרא קאי רק על הקדש עכו"ם לבדק הבית, וא"כ באופן זה יציא העכו"ם דמי ערכו למזבח, ואי נימא דהך קרא הוי גילוי מילתא למעט עכו"ם מפרשת ערכין, א"כ ה"ה דנחמעט מערכין למזבח, עככ"ד.

19. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ערכין דף ה עמוד ב

אלא מעתה לא ימעלו בו וכו'. והיינו דאפילו אם נאמר דדין ד"לא לכם ולנו" אינו אלא מדרבנן, מ"מ סגי בזה להציל ממעילה. וכמש"כ התוס' בפסחים (כ"ט. בד"ה אין פודין) דכיון דאמרו רבנן אין פודין לא שויה מידב, וכמו"כ בשמעתין. ועי' להלן.

20. רמב"ם יד החזקה הלכות ערכין וחרמין פרק א

(ו) **העכו"ם נערך אבל אינו מעריך** כיצד עכו"ם שאמר ערכי עלי או ערך ישראל זה עלי לא אמר כלום וישראל שאמר ערך עכו"ם זה עלי או ערך פלוני העכו"ם עלי נותן לפי שני העכו"ם הנערך ...

- **[השגת הראב"ד - העכו"ם נערך אבל לא מעריך א"א פוסק כר"מ ור' יהודה חולק ואמר מעריך אבל לא נערך וקי"ל כר"י ואפשר משום דאמר רבה הלכתא כר"מ מסתבר וכו' ולא מיחזור דלא מידחיא הלכתא פסיקא במסתברא ור"מ ור"י הלכתא פסיקא היא כר' יהודה]:**

- **כסף משנה על הלכות ערכין וחרמין פרק א הלכה ו**
העכו"ם נערך אבל אינו מעריך. ... **ופסק רבינו כר"מ משום דאמר רבא דמסתברא הלכתיה... ורבינו סובר דכיון דאתמר עלה מסתבר טעמיה עדיף מכללא דר"מ ור"י הלכה כר"י שהוא כלל כולל בעלמא ואין למדין מן הכללות:**

- **מגדל עוז על הרמב"ם הלכות ערכין וחרמין פרק א הלכה ו**
העכו"ם נערך אבל לא מעריך: כתב הראב"ד ז"ל פוסק כר"מ וכו'. **ואני אומר יפה פסק ר"מ ז"ל** דכולה סוגיין פרק קמא דערכין (דף ה') כדברא דאמר הלכתא דרבי מאיר מסתבר וטעמיה לא מסתבר והדר אמר וטעמא דר' יהודה מסתבר והלכתיה לא מסתבר ושקיל וטרי תלמודא לפרושינהו שפיר **ואי לא דהלכתא כרבא דהוא בתרא לא הוה תלמודא מאריך בהכי** ומה שהקשה הראב"ד משום דקים לן פ' מי שהוציאוהו ר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה כבר הורו לנו בכולהו כללי רבותינו בעלי התוס' ז"ל דהיינו כי פליגי בסתמא דוקא אבל כי איכא אמורא דמסייע לאידך הלכתא כותיה ועוד דהא פ' בתרא דנזיר שקיל וטרי תלמודא אליבא דר"מ מההיא דפ"ק דערכין וכדברי ר"מ ז"ל:

שו"ת אבני נזר חלק יורה דעה סימן שו

(טז) **ונראה דהנה נתקשה המל"מ פרק י' [ה"ז] מהל' מלכים בשבועות שקודם מתן תורה אברהם ויצחק לאבימלך. עשו ליעקב. אליעזר לאברהם. הלא שבועה אינה מז' מצוות שנצטוו ב"נ. ולי קשה עוד על שבועת הר סיני שהוא יסוד קבלת התורה. והרי כ"ז שלא קיבלו התורה לא נצטוו על השבועה. ועוד שאפי' הי' מצווים. מ"מ כל כח השבועה משום שמצוה לא יחל דברו ומה יותר אזהרה זו משאר אזהרות שבתורה. ומה יוסיף כח השבועה באזהרות שבתורה כיון שהשבועה ג"כ אינה רק אזהרה:**

(יז) **אשר ע"כ נראה ברורן של דברים. דודאי מי שנשבע לאחר. זה הסברא מכרעת שמחויב לקיים וא"צ לזה שום אזהרה** והיינו שבועת אברהם ויצחק ואליעזר כו' וה"ה הנשבע להקב"ה. אך מי שנשבע לעצמו שלא יעשה דבר או יעשה. בזה אין סברא. כי למי נתחייב. אם תאמר להקב"ה. מניין שהקב"ה חפץ בחיוב או איסור זה. לזה הוצרכה התורה לצוות לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה. **וע"כ ניחא נמי שבועת הר סיני שנשבעו להקב"ה לקיים מצוותיו. וזה מצד הסברא. אך החיוב שמצד הסברא לא מצינו עליו בתורה שום עונש בידי אדם.** מעתה ניחא דברי הר"י מגא"ש דבשבועות שקודם מתן תורה לא נזכר בתורה לא ביטוי שפתיים ולא "דברו". וע"כ אין חילוק בין בפה בין בכתב. וע"כ בנשבע לחבירו בכתב ידו ונתן לו כתיבת ידו מחויב לקיים. אך אין עונשין אותו בידי אדם כיון דאין בזה לאו ולא מצינו בזה עונש בידי אדם: